

**עדניה שבלי**

## **רמזים רפים לשלווה**

**רשימות יומן מפלסטיין**

**29/3/2002**

התעוררתי לפלישת גל חזק של אור לחדר, עד שחשבתי כי לא הסטתי את הווילונות לפני שהלכתי לישון בלילה, ואז חזרתי לישון.

התעוררתי פעם נוספת לרעד העצבני והמבהיל של דלת המקלחת, ולאחר מכן שמתי לב לקול הגשם, להתנגשות טיפותיו עם קירות הבית וזוגיות החלונות, ותקף אותי פחד נורא שהגשם יסחוף את ביתי. האם זה ייתכן? וחזרתי לישון.

לבסוף התעוררתי בשעה שמונה ועשרים בערך, ומיד התחלתי לחשב את סך כל השעות שישנתי, בחיסור הזמן בו הייתי ערה, וניסיתי לשכנע את עצמי שישנתי שבע שעות, כדי להתעטף בתחושה של רוגע גופני ולהמשיך ביומי.

נכנסתי למטבח ושמחתי לגלות שהכיור ריק מכלים. כנראה לפעמים אני אדם לגמרי לא רע, היכול לעשות דברים מסוימים שלאחר מכן מביאים לו תועלת, כיוון שכאשר ניקיתי את המטבח אתמול אחר הצהריים, לא ידעתי כי הדבר עתיד לגרום לי שמחה כזאת הבוקר. אבל האם פירושו שלא השתמשתי מאז בשום צלחת, סכין או אפילו כוס? האמנם לא אכלתי מאז כלום?

אחר כך שבתי ונזכרתי כי אמש הייתי מוזמנת לארוחת ערב. כן, אכלתי. שוב חשתי רוגע ושלווה.

קומקום הקפה על הכירה. נכנסתי למקלחת. פתחתי את הברז. המים קלחו בזרם יציב, עיקש וקר. עלי לשטוף את פני במים קרים כדי לאטום את נקוביותיהם, והרצון הזה לאטום אותן קשור בעיקר בגברת אחת, שישבה אתי בסאונה וסיפרה לי כי אלקודס היא עיר מזהמת מאוד, כי השחות הממושכת בסאונה גורמת לפתיחת נקוביות העור, וכך להסתננות הזיהום לגוף בדרך הביתה.

המים המשיכו לזרום בשצף קר. חפנתי מעט מהם והרמתי אל פני. אז ראיתי את פני בפעם הראשונה, משתקפים במראה התלויה מעל לברז. אלוהים אדירים! כמה שהשיער שלי מזוויץ, כאילו הונח במשך כל הלילה בתבנית משולשת. זהו זה. לעולם לא אתעורר ואמצא אותו עשוי בקפידה, כמו שערן של שחקניות בשעת יקיצה.

לאחר מכן הבחנתי בצל שחור מתחת לעיני. שטפתי אותן שוב במים, בתקווה שייעלם, ואז ניגבתי אותן באיטיות וברוך, אבל הוא נשאר. לאחר בדיקה דקדקנית עד ייאוש, נכנעתי, והתחלתי לראות בו רמזים רפים לעיניה של האשה ההיא.

23/3/2002

אינני יודעת מה היה שמה, אבל ייתכן שהיה סלמא. נפגשנו כאשר אני ועיתונאית פינית ביקרנו במחנה הפליטים בלאטה.

כל שאפשר היה לראות בה היה גוון שחור מתחת לעיניה, שלא הלם את החיות וההתלהבות אשר פרצו מגופה, ונראה כמו שריד של איפור רשלני.

היא התיישבה ליד ערימת מכסים שממעמקיה עלתה אנחה נוראית, והחלה לטפוח עליה ללא הועיל, בעוד האפלה אופפת אותנו מכל עבר. גם המנורה הדולקת, התלויה מן התקרה במסמר, הפיצה חשיכה, קור ותסכול על מקום מושבנו. היא החלה לספר על הלילה, בו הסתער הצבא הישראלי על המחנה, ואז גם על ביתה, בקול שלא היה בינו לבין העולם הזה ולא כלום. בעודה מדברת, הצביעה על החורים שפערו החיילים בקירות ביתה באמצעות חומר נפץ, ומדי פעם צעקה על נכדיה ובעלה, השקוע מתחת לערימה, שיירגעו, כדי שתבין מה אנחנו שואלות.

צעקותיה והעיגולים השחורים מתחת לעיניה רמזו, ללא ספק, על עייפות גדולה שלא נכנעה לה ולא הודתה בה אפילו. היא נוהגת באחריות, מנסה להחזיק במושכות האין וההרס, ולהתעקש כי עוד יש דבר-מה שראוי לחיות למענו.

כעבור זמן קצר, לבקשת העיתונאית, לקחה אותנו לסיור כדי להראות לנו את החורים שהחיילים השאירו אחריהם לאחר שהבית עלה באש, בעקבות פגיעתם של רסיסי רימון אותו השליכו לתוכו ופגעו בקו החשמל המרכזי. אז ברחו החיילים, והשאירו מאחוריהם אש שאיכלה את החורבות.

היא נאלצה לפנות את הבית יחד עם ילדיה ונכדיה ברגע שהצבא הסתער עליו, ואולם, בעלה נשאר באזור כדי להשגיח עליו, וכאשר ראה כי הבית נשרף, חש פנימה בניסיון לכבות את האש, ולשווא. הוא השתנק והתעלף, אבל לא מת. רק מוחו ניזוק בעקבות המחסור הממושך בחמצן, והוא יצא מדעתו.

סלמא עולה במדרגות מולנו כדי להראות לנו את עקבות השריפה, והמטפחת הלבנה על ראשה אינה יודעת מנות, כמו נפשה, צונחת ונופלת ומתנופפת ומנחמת אותי במתיקות ונועם שאינם נכנעים לאומללות זו שאין ממנה מוצא.

הכל נשרף. מסמכיה האישיים נשרפו כולם, ועימם גם תעודת הזהות שלה. אוברן זה מפחיד אותה יותר מכל. היא מדברת על כך, אינה מאמינה ואינה קולטת שכעת אין לה תעודה. אני לא מתרגמת את דבריה לעיתונאית, שעבורה כל ההרס החומרי הזה עולה בחשיבותו על תעודת זהות שרופה. אך בשביל סלמא התעודה היתה הדבר! אולי הדבר היחיד והאחרון שנצר את ההכרה בקיומה כבת אנוש.

היא פונה לדרת במדרגות, ואנו בעקבותיה. מטפחתה הלבנה מתרוממת בלאט ונוסקת ומשתפלת בגלים. אני מתעכבת מעט עד שהמטפחת נרגעת ומגיע תורי לדרת. אז אני פוסעת, מניחה את רגלי השמאלית על המדרגה הראשונה, והנה המטפחת מתגנבת אל מתחת לרגלי ואני רומסת את שוליה. אלוהים אדירים, מה עשיתי!

סלמא מסתובבת אלי, כי מטפחתה הלבנה, הנתונה תחת רגלי, מושכת את ראשה לאחור. היא אינה אומרת דבר, ואני איני יודעת מה לומר. אני מרימה את רגלי במהירות ומנסה לתפוס את המטפחת כדי לנער מעליה את לכלוך נעלי, או לכל הפחות לנשקה. וללא הועיל. היא חומקת מאחיזתי, טופחת ומתעופפת באוויר. שתיהן, סלמא והמטפחת, מתרחקות ממני, ואני נשארת מאחור, נטועה במבוכתי המסורבלת.

29/3/2002

המטפחת הקלה ההיא אצרה בתוכה את הלובן האחרון מאפלת מחנה הפליטים, ועוררה בי תקווה רפה כמו קלילותה, בעור לובן העננים הנערמים בשמים ממלא אותי ליאות גדולה, הגוברת כל אימת שאני צופה מבעד לחלון המערבי של המטבח, מייחלת לסוף מצעד, אבל הם אינם חדלים לנוע, ענן אחר ענן, בלי קץ ובלי חום.

25/3/2002

אין זה משנה כמה תמימה נשמעת התחושה הזאת, אבל מגיע יום בחייו של אדם שבו הוא מקנא בתנועת העננים הזורמת בשמים ובחירותן של הציפורים לעבור ממקום למקום. אני מורידה את עיני מן השמים ושבה להתבונן בשורת המכוניות בה אנחנו תקועים ליד מחסום בית לחם. מימיני מצטופפים אנשים מאחורי מחסום אבן, שמעברו האחר עומד חייל המגלגל בידיו תעודות זהות ומבקש מכל אחד לפתוח את המעיל ולהרים

את החולצה. אני חוששת שלא אוכל לשאת את המעמד הזה, ומתאמצת לחשוב על דרכים חלופיות שעוד נותרו, ללא הועיל.

הפעם אני מפנה את מבטי שמאלה. עיני נחות על שלולית בוץ גדולה שדבר אינו מאיים על שלוותה. היא נראית כמו חתיכה נמסה ומגרה של שוקולד. כאשר אני הביתה, אני מחליטה, אלך לקנות שוקולד עם אגוזים ושקדים. העננים ותכלת השמים משתקפים שוב בפני המים המבוצבצים, ולמחשבותי חוזרים מראות הריסותיהם של הבתים שנפגעו מההפגזה על בית לחם. ההרס נראה כאילו היה שם מאז ומעולם, כאילו נפש חיה מעולם לא מצאה מקלט בצל קורתם של בתים אלה, אף שלפני חורש אחד בלבד ישבתי על מרפסתו של אחד מהם ושתיתי מים. ולמים היה טעם של בית, בעלת הבית הגישה לי אותם.

**28/3/2002**

לא גמרתי את כוס הקפה שלי, והתביישתי לומר זאת לנערה שהרימה את המגש עם שאר ספלי הקפה והלכה לכיוון המטבח. הקפה שלי!

חזרתי אל עצמי ואל שני האנשים עימם ישבתי, העיתונאית הפינית ואחד מן המנהיגים הפוליטיים של חמאס אשר זה עתה התקלח, שערו עוד היה רטוב.

לפני יותר משלושה שבועות ניסתה ממשלת ישראל להתנקש בחיי. הצבא שיגר טילי קרקע-קרקע אל מכוניתו, שנסעה באחד מרחובות רמאללה. הוא לא היה במכונית, אבל אשתו ושלושה מילדיו היו בה, בדרכם הביתה מבית הספר. היה בביתו כאשר שמע קול פיצוץ, ותמה מניין בא. אחר כך נודע לו. יצא לעבר מקום האירוע. רבים הגיעו לשם לפניו. הוא פילס את דרכו ביניהם, התקרב עוד ועוד. רצה לראות אותם, והתקרב. אבל הוא לא מצא דבר. לא ראה אלא פיסות של מכונית מרוסקת. לא ראה שום דבר אחר. לא ראה את אשתו, את שתי בנותיו ואת בנו. הם כבר הפכו לשרידי גופות.

אמר שברגעים ההם עמד, שותק, והתפלל בתוכו לא להתמוטט, לא לצאת מדעתו. האנשים נשאוהו הרחק משם.

באותו אירוע נהרגו גם שני ילדים שישבו במכונית שנסעה מאחור.

**29/3/2002**

חזרתי למיטה עם הקפה שלי, הרחק מן המטבח ומחשבותיו. אך אינני מצליחה להתרחק, משום שבעוד משקע הקפה נאסף בתחתית הספל הקהות שבה ואופפת את חושי, ומביאה עלי בעלי-כורחי את זיכרונות הימים החולפים.

24/3/2002

אני עומדת ומחכה שהעיתונאית תסיים את שיחתה עם אחד האנשים, כדי שנצא ממחנה הפליטים בלאט. בינתיים, בלי שום סיבה, אני שואלת את אחד הילדים שעומדים לידי בן כמה הוא. הוא פורש לרווחה את כף ידו ואומר "חמש!" פתאום הוא מתקרב אלי, ואומר כי ראה חייל ישראלי מעשן ועושה טבעות באוויר כשהוא נושף את העשן החוצה. החיילים השתלטו גם על ביתם במהלך גל הפלישות הקודם, וכלאו יחד עימם שלוש משפחות בחדר אחד משך שלושה ימים. החייל המעשן ההוא שמר עליהם, והילד, נשימתו נעתקת עד היום ממה שהחייל יכול לעשות בשרשרת טבעות עשן.

27/3/2002

פעולת התאבדות שביצע פעיל הזרוע הצבאית של תנועת חמאס במלון בנתניה הביא למותם של עשרים-ותשעה ישראלים ולפציעתם של עשרות בערב חג הפסח. מועקה מכבירה על חזי, ואני מתקשה לנשום. אינני רוצה לדבר עם אף אחד. אבל אחרי עשר דקות אני מנסה להתקשר לחברה. אני לא יודעת למה. בצד השני הטלפון מצלצל, אין עונה.

הבחור שביצע את הפעולה בא מטול-כרם. בגל הפלישות הקודם למחנות הפליטים, הרג הצבא הישראלי קרוב לחמישים מתושבי המחנה ועצר למעלה משש-מאות בני אדם, בזמן חג הקורבן.

צ'כוב אומר שאם מופיע אקרה במערכה הראשונה של המחזה, ייעשה בו שימוש במערכה השלישית. אבל במציאות, כאשר מתפשט כאן ריח הרם, הוא עתיד להתפשט גם שם.

כאן, בלילה הזה, אני מבינה שהכיבוש לא כבש רק את גופנו, אלא גם את כל הווייתנו ומילא אותה ב'קלות הרצח'. אינני חולמת אלא שחלומותי יהיו מכוערים פחות מן החיים עצמם.

26/3/2002

גמרנו מוקדם. הסעתי את העיתונאית למלון וחככתי ברעתי מה לעשות בשארית היום שלי. עמדו לרשותי קרוב לשלוש שעות בהן יכולתי לשוטט בחופשיות, עד השקיעה: אחר כך, עם בוא החשכה, הכדורים ניתזים אפילו מתוך האסלה. רמאללה!!

אותתי שמאלה ואז ימינה, אחר כך שמאלה ושוב ימינה. אז ימינה, ושוב ימינה,

ושמאלה, וימינה, ושמאלה, וימינה ושמאלה, ולא השגחתי במהירות הגוברת עד שההגה החל לרעוד בין ידי. מאה וחמישים קמ"ש, בעוד גבול המהירות המותרת הוא שמונים קמ"ש. אני מסתכלת סביבי ברחוב: לא רק שאין משטרת תנועה, אין תנועה בכלל. אני אפוא היחידה שיכולה לנוע. אני יכולה לעבור את המחסומים ולהיכנס לנאבלס, רמאללה וטול-כרם ולצאת מהן, כי יש ברשותי תעודת עיתונות זמנית שמונפקת (בא"ר רצון) לפלסטינים בעלי דרכון ישראלי, בעוד יותר משלושה מיליון פלסטינים אינם זכאים לכך. נצורים.

ובשקט הזה ובשממה הזאת, המצור הופך ממשי יותר. פתאום, כאשר אני פונה שמאלה, אני מגלה כי במשך זמן מה נסעתי בנתיב הנגרי. כך נעשה המוכר למנוכר. לאן עכשיו?

אני נוהגת לאט לאורך הרחוב הראשי של רמאללה. אולי אל חברתי ותאומיה. ברגע שאני מגיעה אליהם היא מתחילה לספר לי על הימים שהעבירו בבית, נצורים, כאשר הטנקים ערוכים סביבו, ואני חשה שאינני מסוגלת עוד לשמוע את סיפורי המצור הללו. לכל אחד יש סיפור, וכל מה שיש לי הוא חוסר אונים וליאות נוכח סיפוריהם. אני מבקשת סליחה ואומרת שאני חייבת לצאת. היא, בתה ובנה מלווים אותי החוצה. אנחנו עוברים דרך הגינה ובוחנים את הפרחים מסביב לבית. אחר כך אנחנו מרימים את ראשינו לשמים ומנסים להתחקות אחר מסלוליהן של הציפורים המצייצות. העננים נראים צמריריים וקלים, מחולקים לריבועים קטנים. הקטנטנה מצביעה עליהם ואומרת כי הם נראים כמו טנק.

לא הבנתי למה התכוונה. כדי להסביר לי, נדחקה מולי והובילה אותי במרץ לרחוב שמאחורי שער הגינה. כשהגענו לשם הורתה באצבעה הקטנה על עקבות הטנק באספלט. העקבות דמו לצורת העננים. כאילו באמת עבר טנק בשמים וגרם לכך שהעננים נראו כפי שנראו. אמרתי לה שהשמים מקנאים ברמאללה ומבקשים לעצמם מה שיש לה. היא צחקה בביישנות לתרמית הקטנה שלי ונצמדה לרגלי.

חברתי עמדה ליד דלת המכונית, שלובת ידיים, כאילו קר לה. עיניה נדרו, כרגיל, מהשמים אל העצים, ולפתע נאנחה ואמרה: "אני עייפה נורא." נכנסתי למכונית ונסעתי. אינני יודעת מה עוד יכולתי לעשות.

נסעתי, הופכת באפשרות לנסות בפעם האחרונה לדרוש בשלומה של חברה בת שמונים לפחות.

הגינה קידמה את פני בניחוח סיגליות. דפקתי בדלת. רוב הפרחים כבר נפתחו. היא לא ענתה. התחלתי לכתוב לה פתק. התכוונתי להשאיר לה אותו על הדלת או בין הפרחים. פתאום שמעתי קול צעדים איטיים מאחור, ובעקבותיו קריאה: "עלמה צעירה."

חייכתי וסובבתי את ראשי. אשה קטנה ומבוגרת, לבושה בבגדים אופנתיים: חצאית המגיעה קצת מעל לברכיים, ומגפיים בגובה הברכיים. היא אמרה בחיוך שראתה אותי דופקת על הדלת, ואמרה לעצמה שאולי תבוא להודיע לי כי הגברת ד' עברה לבית אבות לפני יותר משבועיים, משום שנפלה והיתה מחוסרת הכרה יותר מיום ואף אחד לא ידע על כך. היא מסרה לי את כתובת בית האבות.

גברת ד' בקומה השלישית. אחת האחיות עלתה אתי.

היא ישבה בשקט, וצפתה בסרט מצרי יחד עם כמה גברות. שעה היה ארוך, שלא כמנהגה, ובשל כך נראתה בודדה יותר ומוזנחת יותר. אפילו המבט מאחורי משקפיה רמז על בדידות וכניעות.

היא הופתעה לא פחות ממני, ושאלה אותי מיד כיצד ידעתי היכן היא. אחרי שסיפרתי לה, לא נותר עוד נושא לשיחה. הכל היה עצוב וזקן. רציתי לחטוף אותה משם, להרחיק אותה מכל זה. הרי זוהי ד', היחידה והמיוחדת, לא עוד אחת מן הנשים הזקנות בבית האבות.

במקום זאת מיסמרת את עיניי למרקע הטלוויזיה.

כעבור זמן־מה הושיטה אחת הנשים את ידה אל פרחי הפלסטיק שהוצבו על שולחן במרכז החדר, והחלה למשש אותם. אחר כך משכה את ידה ואמרה: "חבל שאלה לא פרחים אמיתיים."

29/3/2002

השעה היתה כמעט תשע. הדלקתי את הרדיו כדי לשמוע את תחזית מזג האוויר. אולי יהיו חדרות טובות בנוגע לשמש.

מאתיים טנקים כבשו את בניין המקאטעה ברמאללה וערפאת נצור באחת הקומות. חזרתי למטבח. נזכרתי שלא שמתי לב לתחזית, אבל כעבור דקות ספורות החל לרדת גשם חזק.

הפרחים נשרו אפוא מן השקדיות בטרם עלה בידי לגעת בהם. כל מבוקשי בחיים הללו הוא להשתתף באביב הזה, ליהנות מפריחתו, אף שאיני יודעת איך, היכן ובאיזו זכות.

ייחלתי גם להיחלץ מהאדישות הזאת שנקלעתי אליה, שבה לאכול ולא לאכול, לדבר ולא לדבר, לאהוב ולא לאהוב, ולפי אותו מסלול לחיות ולמות הם הייגיהך אחד גדול. אפילו חברי הנתונים במצור שוב אינם נוגעים לי. תחושת ההתמדה הפכה קשה יותר מכל תחושת אשמה, וחמורה ממנה. אם אתקשר אליהם אעשה זאת רק כדי לוודא שמספרם לא נגרע, ולא יותר מכך.

אני פוניה מן החלון ונעמדת מול המקרר, מהרהרת. לאחר זמן לא רע של הרהור, אני מגלה כי כל מה שעולה ברעתי לתמיכה בחברי בעת הזאת הוא שינוי סיסמת הכניסה לדואר האלקטרוני שלי משמו של החבר האחרון שלי ל'ערפאת'. אך אינני יודעת איזה רמז לרשום אודותיו, כך שאם אשכח את הסיסמא אשוב ואיזכר בה.

"אלאראב" 50, ביירות, קיץ 2002

מערבית גיא רון-גלבע